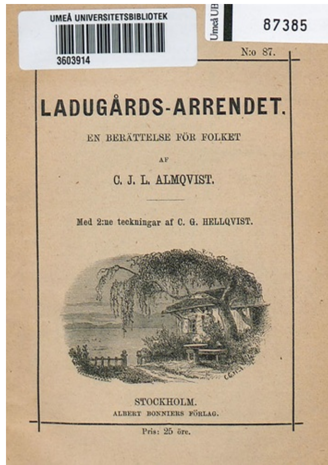

LADUGÅRDS-ARRENDET.

EN BERÄTTELSE FÖR FOLKET

AF

C. J. L. ALMQVIST.

Med 2:ne teckningar af C. G. HELLQVIST.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk har digitaliserats 2013 av **Umeå Universitetsbibliotek** och anpassats för Projekt Runeberg i mars 2013 av Ralph E.

LADUGÅRDS-ARRENDET.

KAP. 1.

Fru Holmelin söker sig om efter en piga ifrån landet, och hon träffar en.

I den stora staden Stockholm finnes en liten plats, der oxar fordom gingo till afsalu, och som derföre än i dag kallas Oxtorget, utan att der likväl nu synas andre än menniskor, och hundar någongång. Men från Oxtorget löper

en gata midt öfver Malmskilnaden ned åt Hötorget till, och denna gata kallas Oxtorgsgatan. På venster hand, i granskapet af det stora bryggarverket, bodde herr Holmelin, en man, icke vaktmästare, icke heller högre embetsman, men en utmärkt hygglig och förståndig person. Hans yrke bestod uti att hålla kor. Han kallades derföre, efter ordasättet i Stockholm, *kogubbe*, ehuru han i sig sjelf var en medelålders, närapå ung man. Men han sökte sin utkomst medelst detta. Ladugård är väl en rörelse, som bäst synes anstå landet; flera orsaker göra dock att äfven i Stockholm mången företager sig boskapsskötsel, i synnerhet för den myckenhet mjölk, som här låter sälja sig. Men andra och stora skäl tala också emot saken. Nu skola vi icke upptaga alla dem, utan endast beskrifva ett. Fru Holmelin hade på sin lott detinre bostyret af sin mans stadsladugård, och dertill hörde kornas ans, livilket hon likväl icke ensam kunde utföra, utan borde dertill anskaffa sig skickligt och godt tjenste-folk. Häruti yppade sig alltid en nästan oöfvervinnelig svårighet. För att ett tjenstehjon, vare sig dräng eller piga, skall kunna verkställa sitt göra med gagn och för-träfllighet, såsom sig bör, fordras att han eller hon innerligen trifves dervid och älskar sysslan. Men Stockholms infödda jungfrur finna sällan behag i kor; båsen synas dom otäcka, och att stiga upp på vinden eller skullen efter kofoder kännes af dem alldeles odrägeligt. Fru Holmelin hade ofta gjort denna betraktelse. Utan att vara snäsig eller elak emot sitt folk, fick hon aldrig nånsin behålla en duglig piga öfver halfåret; och såsom bruket i Stockholm är att dagligen gifva kreaturen drank, hvilken skall bäras till dem i ämbar, blef det henne rent ogörligt att bringa någon stockholmska till denna syssla, utan måste hon, så fru Holmelin hon var, sjelf gå med drank-ämbaren.

”Holmelin!” hade hon derföro ofta sagt åt sin man, ”jag står icke ut med detta. Du måste låta mig få taga pigor ifrån landet, åtminstone en, eller ock får du slå igen din ladugård och öppna snusbod. Jag sitter mycket hellre vid en liten vacker messingsvågskål och säljer, än jag går och trälar i mockan på detta vis.”

Orsaken, hvarföre herr Holmelin aldrig kunnat be-qväma sig till antagande af flickor från landet, var ingen ovilja emot sådana. Men han hade insett omöjligheten, han återigen också, att få någon af detta slag, som ville gå in på att göra besked för sig i hans yrke. Ty när en flicka begifver sig till en så grann stad, som Stockholm, att taga tjonst, har hon då i sigte att blifva ladugårdspiga månne? Nej. Älskar hon landtliga sysslor, så håller hon sig qvar på landet. Herr Holmelin var enrättskaffen och sedlig man, han hade alltid hyst misstankar eller mindre godt begrepp om alla dessa personer, som löpa till hufvudstaden att erhålla tjenster. ”Jag förlåter hellre stockholmsflickorna att de äro som de äro,” sade han; "de visa sig dock flinka och ganska raska i sitt slag, blott de bekomma sysslor, som de förstå; men de der anländande hjonen komma icke gerna hit, utan att hafva någon bitter afsmak för den sköna och redliga bygd, hvaruti de blifvit födda. De fördas till Stockholm i hopp om att vinna ett makligare lif och blifva uppklädda. Alltså äro de säkert latare och dummare än man kan föreställa sig. Har jag orätt, min hustru?”

Fru Holmelin, som var från Vestervik, kunde icke vederlägga sin man. Men hon kände sig icke fullt öf-vertygad af hans ord, utan bad honom att en gång få försöka. "Jag har dernere på Hötorget sett en ung men-niska, som jag tror du skulle gilla," svarade hon. "Hon rår sig visst sjelf, och vill kanske ingen tjenst hafva; ty hon sitter och säljer granris och viskor vid sin egen kärra, hvilken hon kör in. Men jag går icke ifrån att hon ser mig ganska förnuftig ut.”

”Ja, vill hon här såsom landtflicka ingen tjenst vinna i Stockholm,” svarade Holmelin, ”så är hon säkert ganska förnuftig. Men då ser jag icke heller, huru vi skola bekomma henne. Helst för någon billig städsel: jag har icke råd att gifva ut för stora piglöner.”

"Låt mig dock få försöka en gång att tala med den flickan. Det går ju an att höra på ett svar?”

När den hederlige, unge och i sig sjelf rätt fryntlige kogubben, hennes man, härtill gaf sitt bifall, så beslöt fru Holmelin att icke länge dröja. Årstiden var något emot hösten, men dagen vacker, så att hon icke brydde sig om att taga kappan på, i synnerhet som den behöfde sparas. Likväl, emedan hon tyckte sig böra ega

1*ett visst anseende inför flickan, som hon tänkte städja, nöjde hon sig denna gång icke med att gå ned till Hötorget i sin lilla treslintiga, rödrutiga bomullslialsduk, såsom hon brukade om morgnarne, då hon hörde efter priserna på hö och halm åt korna; utan hon anlade sin nio qvarter stora svarta "scharl,” af mannen inköpt för åtta

riksdaler i klädståndet n:o 11 vid Österlånggatan, på den märkvärdiga dag, då Rosa kalfvat, och ii varvid han velat gifva sin hustru en betydligare skänk till uppmuntran:

Det var en lördagsförmiddag, då hon kom ned på Hötorget och nalkades sin bekanta vid granriskärran. Både häst och kärra voro icke okända i denna nejd; de hade många år gått till Stockholm och tillhörde egentligen en ryktbar och älskvärd gumma, Qvast-Lisa kallad, från Snickartorp i Eds socken, 2 '/a mil norr om staden, men hvilken gumma för ålder och sjuklighet numera sällan sjelf orkade färdas in. I stället åkte en ung och rask flicka, torpardotter från Stenhugget och Lisas slägting, med hennes lass och sålde för hennes räkning. Flickan hette väl hemma hos föräldrar och vänner Greta, en syster åt torparehustrun Katrina på Grimstahamn; men då Qvast-Lisas kärra redan förut länge varit eftersökt och värderad för sitt utmärkt goda granris, så hade den nu på en tid- gjort ännu mera uppseende genom personen, som i gummans ställe satt och sålde. Förut hade Lisas häst endast sett sig omgifven af kloka menniskor, som sökte viskor; nu skockade sig ej sällan folk deromkring, som ville se på Sköna Margret: med mindre tillnamn gick det icke an att vara artig emot den unga, behagliga rismånglerskan.

Just när fru Holmelin nalkades, såg hon en betydande herre, hvilken hon igenkände för att hålla värdshus på norr, stå och tala vid granrisflickan. Frun anadeSKÖNA MARGRET.

5

snart att han kunde hafva samma önskan, som bon, att 'gifva städsel på band för instundande mikaeli; ifall verkligen Greta eljest var af det slaget, som beböfde eller ville liafva tjenst. Frun trängde sig derföre med bast fram, för att icke komma för sent. Hvad herm hade sagt sköna Margret förut, kunde fru Holmelin icke veta; men just vid sin ankomst till kärrbjulet, hörde hon herrn tydligen yttra dessa ord till flickan: ”Och slutligen skall du få en spritt ny, fin kattunsklädning till jul och nyår: det blir bättre, tänker jag, än denna grofva kjortel ai raskull; och dessutom bekommer du jemt drickspengar, oräkneliga."

Fru Holmelin suckade inom sig: min man lär icke kunna bjuda så stora gåfvor! Men hon ville bestämdt afbryta den förföriske herrns samtal, tog hastigt den bredaste viskan, hon såg, i ena handen, och en stor, stor granruska i den andra, klef behändigt in emellan herrn och rismånglerskan samt ropade till med hög röst: ”Greta! Greta! säg mig priset på dessa här! jag har icke tid att vänta längre."

Flickan vände sig snabbt åt sidan vid anropet, och den vänligaste' glädje sken ur hennes ögon, när hon hörde sig kallas Greta, då hon deremot sett litet stött ut vid den granna hederstitel, man börjat gifva henne, och hvil-ken hon fruktade skulle betyda skämt eller skällsord. ”Se på! är frun vid Hötorget?” utbrast hon. ”Hur mår fru Holmelin då?"

”Ja, Greta, jag är här,” svarade frun, tog henne i handen och drog henne litet bakom kärran. ”Jag ser att‘ dina viskor snart äro slutsålda; åk då in på en handvändning till oss häruppe vid Oxtorgsgatan, så skall jag gifva Qvastmoras-Polle ett godt foder, och du skall dricka en kopp kaffe hos mig, innan du reser hem i qväll. Jag har något att säga dig, Greta. Ett skall du dock ge-genast lofva mig och det prompt: tag ingen städsel af den der herrn!”

”Åh, tycker frun? Jag har väl annat göra än taga städsel nu. Men visst bjuder han bra, det gör han.”

”Tänker du då verkligen taga tjenst åt hösten?”

”Om jag det rätt vet.”

”Kom hem till oss, så fort du kan; vi skola språka. Jag har fått någonting, som jag vill skicka ut åt din syster Katrina, vet du.”

”Se på! det var rart!” Med dessa ord gjorde Greta en liten högst liflig nick, som tydligt tillkännagaf att hon ville helsa på fru Holmelin, innan hon åkte ut till landet.

KAP. 2.

Greta grundar på saken hit och dit. Slutligen får hon ett afgörande skäl att antaga tjensten.

Sedan granrisflickan kommit hem till herrskapet Holmelins, blef hon mycket väl emottagen. Frun hade bekantskap med henne förut, så att hon både visste hvarifrån hon var hemma, samt att hennes syster Katrina nyligen blifvit gift och satt sig ner som sin egen på Grimstahamn, ej långt ifrån Stenhugget. Greta berättade nu för fru Holmelin att gamla Lisa kanske snart ämnade lägga ned hela viskhandeln, så vida icke hon, Greta, ville fortfara med att hvarannan lördag åka in för hennes räkning. ”Men det finner jag mig på längden icke vid,” tillade flickan, ”ty en kan icke lefva på landsvägen och fara till torgs i all sin tid. Det kunde så vara, om jag hade mitt eget att försälja, och något som förslog; men detta är som en pinne i qvarnbäcken.” genast lofva mig och det prompt: tag ingen städsel af den der herrn!”

”Åh, tycker frun? Jag har väl annat göra än taga städsel nu. Men visst bjuder han bra, det gör han.”

”Tänker du då verkligen taga tjenst åt hösten?”

”Om jag det rätt vet.”

”Kom hem till oss, så fort du kan; vi skola språka. Jag har fått någonting, som jag vill skicka ut åt din syster Katrina, vet du.”

”Se på! det var rart!” Med dessa ord gjorde Greta en liten högst liflig nick, som tydligt tillkännagaf att hon ville helsa på fru Holmelin, innan hon åkte ut till landet.

KAP. 2.

Greta grundar på saken hit och dit. Slutligen får hon ett afgörande skäl att antaga tjensten.

Sedan granrisflickan kommit hem till herrskapet Holmelins, blef hon mycket väl emottagen. Frun hade bekantskap med henne förut, så att hon både visste hvarifrån hon var hemma, samt att hennes syster Katrina nyligen blifvit gift och satt sig ner som sin egen på Grimstahamn, ej långt ifrån Stenhugget. Greta berättade nu för fru Holmelin att gamla Lisa kanske snart ämnade lägga ned hela viskhandeln, så vida icke hon, Greta, ville fortfara med att hvarannan lördag åka in för hennes räkning. ”Men det finner jag mig på längden icke vid,” tillade flickan, ”ty en kan icke lefva på landsvägen och fara till torgs i all sin tid. Det kunde så vara, om jag hade mitt eget att försälja, och något som förslog; men detta är som en pinne i qvarnbäcken.”Fru Holmelin medgaf rigtigheten af hvad hon sagt; och sedan de vidare talat om lifvets besvär en stund, yttrade frun: ”0m du ändtligen då vill hafva dig en tjenst, Greta, så skulle jag kanske kunna skaffa eller tillbjuda dig en; men det kommer an på.”

”Visst måste jag taga mig tjenst; och det vore nog bra,” svarade flickan. ”Men om jag duger så väl, det vill jag låta vara osagdt. Ty jag har alltid varit hemma hos far och mor hittills. Och uppasserska på värdshus, det vill jag icke blifva, nej slättes icke.”

Fru Holmelin gladdes hjertligen åt detta svar; och det icke allenast för att hon således hoppades bättre kunna bekomma Greta i sin tjenst, utan för det dygdiga och rena hjerta, som svaret tillkännagaf, efter hon insåg att hvarken de erbjudna stora gåfvorna eller det smickrande namnet Sköna Margret hade varit mägtiga att kunna förleda henne. Oförställdt och vänskapsfullt öppnade frun derföre nu sina tankar, och sade huruledes hon önskade Greta i sitt eget hus. Icke kunde hon lofva henne så stora inkomster i städsel, lön och gåfvor, slöt hon, men

deremot skulle hennes tjenarinna alltid åtnjuta ett godt bemötande.

Den vackra torpardottern gaf likväl icke härtill ett så jakande svar, som frun först hoppades. Hon yttrade, artigt och med mycken tacksägelse, att hon ville grunda på saken; men att hon aldrig rigtigt tyckte om tjenster i staden, emedan hon mest förstod sig på landtsysslor och älskade sådant göra, som dertill hörde.

Åt detta svar gladdes fru Holmelin ännu högre. ”Det är just så jag vill!” utbrast hon. Hon tillkännagaf nu att det var synnerligen för sina kor, hon önskade sig en pålitlig, rask och förträfflig menniska. ”Och det kan du väl finna blefve ett göromål, likasom vore du qvar på landet. Vill du icke komma och se på mitt lilla nätta,snygga fähus? Tolf mjölkkor har jag, hvilkas make ingen sett, det må du vara säker. Två stackare stå i sin, dem skall min man sälja och gifva emellan för nya kalfkor, så blir dot fjorton, som mjölka; så många skola vi hafva, och det är nog.”

Förslaget att få gå uti en stor, skön ladugård fann torparflickan ganska lockande, så att hon bekände det skulle vara det enda. som kunde förmå henne att taga tjenst i Stockholm, om det äudtligen skulle vara. Och fru Holmelin tyckte hon också mycket om, såsom men-niska, förstås. Hon gick derföre gerna ut med henne på gården, och de stego tillsammans in i fähuset för att skåda. Visserligen var här någon trängsel och båsen sågos knappa, ty rummet för sådant är i staden alltid smått, emot hvad som kan bestås på det rymliga landet. Greta medgaf likväl att detta icke kunde hafva sig annorledes; men mest suckade hon vid tanken på att korna icke linge gå till någon frisk och behaglig sjö att dricka, icke en gång kunde vattnas ute på gården i ho, mod brunn och hink vid, utan måste släcka törsten ur ämbar, inne i sjelfva båsens halfmörker. ”Tror icke frun att do vantrifvas?” frågade hon betänkligt.

”Jojo, litet i början; och unga qvigor skulle väl råma sig förderfvade här af saknad, kanhända. Men icke kor, som burit några gånger, dem vi hålla: sådana äro mycket snälla, allvarsamma och fråga efter ingenting, blott de märka att folk hyllar dem och gifver dem all deras vigtiga ans. Deraf trifvas de mest, och do mjölka som flitigast, ju mindre nöjen de känna."

”Men få do då aldrig gå på bote ? Jag har icke sett några beteshagar i Stockholm.”

”Sommarbete hafva vi ute på Ladugårdsgärdet, likasom på en allmänning, i lag med stadens hela öfriga boskap; och det må du tro, Greta, gör ett stort sällskap.

Det betalas tio riksdaler för kon öfver sommaren. Har du aldrig varit ute på Ladugårdsgärdet?”

”Jo," jag liar varit der några gånger och sett på excisen,” svarade lion, ”och det var ståtligt. Jag såg då också några flockar af kor, som gingo afsides och gnagde, det var sant; nu kommer jag ihåg det. Men vet fru Holmelin, derute hafva kreaturen ingen skugga i solbaset.” ”Så? de hafva skugga nog, tro, bort på vägen, som går åt Kopsten, eller nedåt Storängen. Ja ända emot Tegelviken få de gå, så fort icke läger är och tälten uppslagna. Och kommer du till oss, Greta, så skall du sitta derute om sommartiden och mjölka mornar och qvällar. Der äro så vackra platser, att skönare har du aldrig sett i hela Eds socken.”

”Jag lofvar frun att jag skall tänka på saken; men nu i dag kan jag icke lemna besked,” svarade hon omsider, när hon tog afsked och for. Orsaken, som gjorde flickan så eftertänksam i detta ärende, ville hon icke omtala för fru Holmelin; men det var någonting hon först måste höra efter ute på landet, och innan hon fick närmare underrättelse derom, ville hon icke fatta sitt beslut.

Lördagsaftonen sent återkom hon till Snickartorp med Qvastmoras-Polle, aflemnade till Lisa pengarne för de sålda viskorna, satte in kärran i sitt lider, och gick der-efter hem till sina föräldrar på Stenhugget.

Söndagen derpå vandrade hon med anhöriga och vänner till Eds kyrka. Efter gudstjenstens slut gick hon utmed stenmuren, bakom Fattighuset, ned till don viken af Edssjön, som ligger strax nedanför Klockargårdens potatis?,äppa. Till venster är här ett båtställe för alla, som ro ifrån Bislinge och Hjeltarängen till kyrkan; men till höger går man långt åt sidan under sköna träd vid stranden. Hon hade icke länge sett sig omkring der, förrän A.nders i Vaxmyran också kom ned dit från kyrkan. Hanvar hennes vän, och de hade känt hvarandra ifrån

barndomen. Efter några ord började Lång-Auders (ty så kallades han gemenligen) tala om att han torde få lof att söka sig tjenst öfver vintern, men att han dock icke mycket gerna ville ifrån socknen, der han hade sin slägt och sin bästa vän.

”Kanske tänker äfven jag ut och tjena,” anmärkte flickan. ”Tycker du det voro illa gjordt af mig, Anders, om jag gaf mig till staden i höst?”

"Det var en sak!” utropade han och strök sin långa, mörkbruna lugg med stort nöje bakom örat. "Gör du det Greta, då tar jag mig ock fast hos bryggaren på

lilla Badstugatan på norr; ty han har flere gånger.varit

åt mig, då han sett mig på‘Hötorget, efter han behöfver

en dräng, begrips, som kan vara en styf karl och kan

tumla om med hans ölfat, ansa hans åmar — hahaha! — och sköta hästarne. Han har nog en sex drängar förut, men gerna såge han den sjunde. Han betalar bra, när han får en karl, si. Jag har aldrig sagt honom ja, efter jag just icke älskar stadsaffärder. Men säg, Greta, vill du att jag lemnar honom mina beske’n, så ger jag mig till bryggardräng på fläck och går till Stockholm om onsdag."

Greta stod eftersinnande, tycktes bese vågorna, som slogo öfver gräset på stranden, men märkte dock intet af dem, utan lade tyst ihop i sitt lnifvud följande: ”Badstugatan, hon ligger nära vid Holländargatan, och det bär till Hötorget. Oxtorgsgatan åt andra hållet, hon går också ned (ill Hötorget.” Nu såg hon upp på Lång-Anders och sade halft skämtande: "Gör som du vill, det kan just icke angå en ann. Men icke tycker jag det voro så tokigt, om du blefve bryggardräng.”

”Och du då?"”Jag ger mig till en fru, som beter fru Holmelin på Oxtorgsgatan.”

Vaxmyras-Anders upptog en näckros, som vattnet kastat på gräsvallen; den räckte han åt Greta, med en mycket artig bugning, hvarvid luggen hel och hållen föll fram om ögonen. Greta nickade muntert och sade; ”Det är tid på det! det är långt, långt dit ännu.”

Hon vände sig hastigt bort och gick upp åt kyrkan till sina föräldrar. Lång-Anders vek af åt njurstafolket till, och han låtsade också se ut, som om ingenting händt.

KAP. 3.

Sköna Margret får i tankarne att blifva sin egen.

Några år förgingo nu i staden, om hvilka vi endast veta att tala i korthet. Fru Holmelin blef allt mera belåten med sin flinka och trogna ladugårdspiga, och herr Holmelin gaf, efter ett halfår, sin fru en ny hatt, till uppmuntran för att hon anskaffat ett så förträffligt tjenstehjon. ”Jag hade aldrig trott detta vara möjligt i Stockholm,” sade han, ”och du skall få se att Greta icke har i tankarne att alltid förblifva hos oss; hon synes mig dertill något för god. Detta må dock vara sagdt oss emellan.”

Likväl var det ingenting vidare utmärkt med flickan än att hon af hjertat älskade sina sysslor och allt bättre förstod dem. Emedan hvar och en här i verlden har tycke för sitt, så fann hon ett stort behag i kreatur, synnerligen kor, och sådan hade hon ända från barndomen varit. Derföre höll hon så rent, snyggt och friskt i sitt sköna fähus och ansade sina kräk så väl, att de trifdes. Huru det står till med kreaturen och deras begrepp, veta ”Jag ger mig till en fru, som beter fru Holmelin på Oxtorgsgatan.”

Vaxmyras-Anders upptog en näckros, som vattnet kastat på gräsvallen; den räckte han åt Greta, med en mycket artig bugning, hvarvid luggen hel och hållen föll fram om ögonen. Greta nickade muntert och sade; ”Det är tid på

det! det är långt, långt dit ännu.”

Hon vände sig hastigt bort och gick upp åt kyrkan till sina föräldrar. Lång-Anders vek af åt njurstafolket till, och han låtsade också se ut, som om ingenting händt.

KAP. 3.

Sköna Margret får i tankarne att blifva sin egen.

Några år förgingo nu i staden, om hvilka vi endast veta att tala i korthet. Fru Holmelin blef allt mera belåten med sin flinka och trogna ladugårdspiga, och herr Holmelin gaf, efter ett halfår, sin fru en ny hatt, till uppmuntran för att hon anskaffat ett så förträffligt tjenstehjon. ”Jag hade aldrig trott detta vara möjligt i Stockholm,” sade han, ”och du skall få se att Greta icke har i tankarne att alltid förblifva hos oss; hon synes mig dertill något för god. Detta må dock vara sagdt oss emellan.”

Likväl var det ingenting vidare utmärkt med flickan än att hon af hjertat älskade sina sysslor och allt bättre förstod dem. Emedan hvar och en här i verlden har tycke för sitt, så fann hon ett stort behag i kreatur, synnerligen kor, och sådan hade hon ända från barndomen varit. Derföre höll hon så rent, snyggt och friskt i sitt sköna fähus och ansade sina kräk så väl, att de trifdes. Huru det står till med kreaturen och deras begrepp, vetavi icke; men säkert är att de nog märka, om en menniska liyllar dem eller icke: de må väl efter som skötseln är, och de gifva i samrua mån afkastning, fördel och nöje åt sina egare. Greta var icke klemig, svag och pjåskig med korna, så att hon ständigt gaf dem smekord, klappade dem på halsen eller pratade tok till deras upplifvande. Tvärtom hände det att, när en ko stälde sig dumt i båset, klef med ena foten ned i ämbaret eller annars bar sig tafatt åt, som kor stundom bruka, så fick hon sig ett hurtigt slag öfver ländeu och ett skarpt tilltal: "Seså! homma dig, Sara! Uh, du dumma Bella-Majken! Sasa, nu är det nog sörpladt, håll upp, säger jag!" och dylikt. Men sådant tyckte kräken aldrig illa vara, utan rättade sig derefter. Kreatur finna alltid, på sitt vis, huru godt det är att bekomma en aga, som förer till skick och ordning; de älska stränghet, blott fog och reson kännas deruti.

Tjensteflickan, å sin sida, utförde sin sak så godt, hon nånsin kunde, efter hon åtagit sig den; men hennes tankar stodo på framtiden, och hon tyckte allt mindre och mindre om den instängda och i sjelfva verket besynnerliga slags ladugård, som befinner sig vid gatan i en stor stad. "Jag må ännu blifva i denna tjenst en tu tre år, tills jag hinner lära mig allt, som hör till koväsendet och till mjölkhandeln rigtigt,” sade hon ofta för sig sjelf i sin enslighet, när hon tog oket öfver axlarna och häftade krokarne i hvartdera drankämbaret på ömse sidor om sig; ”men — men —” tilläde bon, "nog skulle jag, för min räkning, vilja hafva allt på ett annat vis och annorlunda, det är säkert.”

Hvad det kunde vara för slag, som hon ville hafva för sin räkning, vågade hon aldrig helt utsäga, icke i sina tystaste tankar en gång; så djerft förekom det henne att hoppas på. Men hon råkade emellanåt Lång-Anders.Dennes syssla hade blifvit att köra bryggarens öl- och dricksfat liem till kusen i staden, till kunderne öfverallt der de bodde, såsom billigt och brukligt är. Anders fick således åka med långkärran så godt som beständigt; ty lians herre hade befunnit honom synnerligen aktsam om kärlen; det liftnde aldrig honom, som andre, att faten tullrade i gatan och skadades på banden; också värderades denne bryggardräng öfverallt i husen, dit han kom med varorna, emedan han raskt och muntert, utan tillsägelser och pock, inbar de fulla kärlen, vårdsamt insatte dem i källaren, der de skulle stå, samt utbar de tomma med höflighet. Nu kan ingen undra på att, om Anders skulle köra nedjt Regeringsgatan, tog han vägen öfver Oxtorgsgatan så gerna som någon annan, och der träffade lian emellanåt henne, som han helst såg. Om söndagarne råkades de äfven, och stundom gingo de tillsammans utom staden på den vackra vägen utanför Roslagstullen framåt Skuggan, Fiskartorpet, Husarviken och Ropsten, samt återvände genom Lilljans. Då hade de tillfälle att samtala om framtiden och öfverlägga om hvad artigast kunde synas.

Så hände en gång en sommareftermiddag, en söndag, när de sågo sig ensamme på dessa stigar^ att Greta sade: "Nu äro vi begge uppklädde rätt skönt och hafva af lönen samlat oss hvardera något, som är i behåll. Du tycker väl mycket om tjensten, du har, Anders?"

”En förträfflig karl har jag till husbonde,” svarade han, ”det är då visst; sniken är han icke. Och icke för trät-girig eller fallen att slås. Nå, det vore icke heller lönt för honom att försöka sig på mig. Men han är en ver-keligt god karl, som jag säger, och vill oss drängar intet orätt, det vet jag. Derföre håller jag ock af honom.”

”Fru Holmelin kan jag icke heller kalla annat än en mycket bra memriska. Hon är rättrådig,” anmärkte Greta.”Men,” utbrast Anders, ”jag lär inig ingenting hos bryggaren stort. Det är det värsta. Åka med häst, det kan jag förut."

”Tänker du då söka dig om efter annat ställe?”

"Nej — nej — om jag det tror. Jag skall säga dig en sak, Greta, som du icke vet. Men — hm —”

Flickan, som redan hade sitt hufvud fullt af tankar, dem hon ville meddela, och hvartill hon blott väntade på godt tillfälle, blef högst uppmärksam vid Anders’ tal. Men hon gick åt sidan till dikesrenen, plockade sig en hand full liljekonvaljer, luktade derpå och låtsade om intet.

"Du tänker visst att jag är fallen för skryt, säg mig det, Greta?” inföll han, stannade och såg på henne med en högst förnöjd uppsyn.

"Åh, visst litet ibland” — svarade hon, med en allvarsam blick, förstås.

"Nå, tänk hvad du vill annars,” fortfor den vackre, söndagsklädde drängen, "men denna gången skall du be-stämdt tro på mig." Min husbonde, den hederliga karlen, har sagt mig att" han vill lijelpa mig till något, om jag åstundar. Hvad säger du, Greta? Vet du, han tycker att jag burit mig så ärligt åt under all den tiden, jag

varit hos honom, och att jag är aktsam, förnuftig och

nykter, säger han — är icke det besynnerligt?”

”Hvad vill han hjelpa dig till då?"

"Han vill visst bistå mig, kan jag tro, fast jag just

intet bistånd behöfver. Men han har talat på det sättet, och det är bra beskedligt af honom, bryggaron. Jag skall för omaket aldrig glömma honom.”

”Jo men, Anders, jag skall säga dig livad det är du behöfver, om du vill blifva din egen eljest. Jag har något i tankarne, som jag grundat på snart i hela tu åren hos fru Holmelins: vill du som jag?'1Vid dessa ord såg Greta så glad ut, att Anders stod alldeles handfallen, bara teg och beundrade sin flickas kloka utseende.

”Det skulle vara en sak, Anders!” fortfor hon. "Jag vet så väl nu, huru unga kor skötas, huru gamla säljas eller bortbytas med förmåner, hvar mjölken bäst föryttras i hyggliga rättskaflha hus, som betala bra, och alltihop känner jag. Så att jag nog skulle vilja hafva mig en egen ladugård, det är visst, om jag bara egde någon. Men på landet, begrips, ty inne i staden är trångt, onosligt, och alltför rysliga liyror.

"En egen? säger du, Greta?”

”Ja!”

”Skola vi taga oss en ladugård på landet, säger du då?”

"Att rå om den,” svarade hon, "det blir då icke möjligt för oss. Tillminstone icke i förstningen.”

”Nu begriper jag!" utropade han och tog henne i hand af glädje öfver att han fattade hela hennes mening. ”Jag går åt landet, en söndag på eftermiddagen, och hör mig om. Jag hittar på någon herrgård, der de vilja lega ut korna!”

"Arrendera ut, heter det, Anders.”

”Men när jag kommer, jag, som ser ut likt en dräng, så ler man åt mig i början, det är säkert, och man tänker: livad är du för en? Icke har du medel till arrendet? Kan du ställa borgen för dig? Då svarar jag åt herrgårdsberrn eller frun, som vill arrendera ut sina kor, så här: Herre, eller söta fru, jag har borgen.” "Rätt, Anders. Det är just den borgen, som din bryggare skall hjelpa dig med, ser du, efter han har satt.sitt förtroende till dig. Det gör han visst mycket säkert. Ty han ser nog att du är en snygg karl, som vet attsköta sig, så att borgen icke blir farlig. Ocb så går du ut till herrgården, ja —”

”Och när jag kommer dit, så säger herrn eller fruu på godset åt mig så här: Det är godt, min vän; jag ser du liar borgen. Men livad är du för en? icke kan du, som är karl, sköta kor, mjölka och sila? Är du gift? Då svarar jag — nej säg, huru skall jag nu svara, Greta?” ”Åh, alltid kan man hitta på något att svara på det, förstår jag. Men, Anders, det säger jag dig” — afbröt hon och bytte hastigt sitt utseende till allvar igen — ”det säger jag dig, försigtig skall du vara! Gör icke upp arrende någonstaus, utan att först se dig väl om i ladugården. Det är bäst att du nämner för mig, så jag sjelf får gå ut och se på korna.”

”Det begrips att du skall se på, Greta. Det är du, som skall stå före alltsamman. Utan dig skulle jag icke vilja hafva göra med en kalf en gång, mycket mindre med ett dussin kor eller hela tjoget.”

”Tjoget?” utbrast hon. ”Nej, vackert, vackert. Vi skola icke tänka så stort i förstningen. Icke flera än sex eller åtta kor till att begynna med; det är allt nog. Vi skulle kunna råka i olyckan, om vi arrenderade en sådan stor mängd och komme fast för betalningen utan att alla mjölkade friskt. Neliej du."

”Huff! det skall gå," utropade Anders, bröt af en asp-löfsgren och slog omkring sig i luften. ”Jag tycker mig redan se i tankarne, huru du åker in till staden, skrin-dan full mod kopparflaskor, stora, blanka, och mjölk uti de flesta, men grädde uti en! nam — namnam! Och så komma de alla kring skrindan och ropa på Sköna Mar-gret! Sköna Margret! Ty henne vilja de alla se, hejsan! och de köpa mjölk, så do kunna spricka, och betala tre skilling mera för hvar kanna, bara för hennes skull —"”Var icke rädd, så dumma äro de ej” — sade hon och vände bort ögonen.

”Men när hon kommer hem om qvällen stackare, så kallar jag henne bara Greta, jag, och —”

”Hon sörjer icke ändå, kanske?”

Med dessa ord slöto de tala om korna, och så gingo de tillhopa in i staden.

KAP. 4.

Anders beser ett ställe, men Greta gillar det icke.

När Anders på en ledig dag ämnade sig till landet för att söka ett ställe, der man med förmån kunde arrendera kreatur, tänkte han: Hvart skall jag gå? hvem känner jag? jag kan få löpa genom hela Upland?

Han vandrade från lilla Badstugatan in på Holländargatan, och gick den i ända till Stjernkikeribacken. Han tänkte sig ut genom Norrtull. Men ännu begrep han icke hvart han skulle vända sig, sedan han väl kommit utom Stockholm. ”Om jag bara kände någon bra person,” sade han till sig sjelf, ”en som kunde gifva mig anvisning på ett ko-arrende, det vore maffen.”

Då han kom öfver Stjernkikeriplanen till Bernhardsberg vid begynnelsen af Norrtullsgatan, såg han en bekant stå i porten. Det var sjelfve Östman, hvilken förut suttit som hållkarl på Rotebro, en ganska utmärkt man för sin villighet att skaffa resande hästar. Dessutom höflig i hela sitt väsende, förståndig och en behållen man. Han hade redan som hållkarl haft egna hästar och förtjenat mycket med dem genom skjuts vid Rotebro. Nu hade han flyttat in till Stockholm, hyrt rättigheterna i nedra bottnen på Bernhardsberg (ty i öfra våningen hålles ”Var icke rädd, så dumma äro de ej” — sade hon och vände bort ögonen.

”Men när hon kommer hem om qvällen stackare, så kallar jag henne bara Greta, jag, och —”

”Hon sörjer icke ändå, kanske?”

Med dessa ord slöto de tala om korna, och så gingo de tillhopa in i staden.

KAP. 4.

Anders beser ett ställe, men Greta gillar det icke.

När Anders på en ledig dag ämnade sig till landet för att söka ett ställe, der man med förmån kunde arrendera kreatur, tänkte han: Hvart skall jag gå? hvem känner jag? jag kan få löpa genom hela Upland?

Han vandrade från lilla Badstugatan in på Holländargatan, och gick den i ända till Stjernkikeribacken. Han tänkte sig ut genom Norrtull. Men ännu begrep han icke hvart han skulle vända sig, sedan han väl kommit utom Stockholm. ”Om jag bara kände någon bra person,” sade han till sig sjelf, ”en som kunde gifva mig anvisning på ett ko-arrende, det vore maffen.”

Då han kom öfver Stjernkikeriplanen till Bernhardsberg vid begynnelsen af Norrtullsgatan, såg han en bekant stå i porten. Det var sjelfve Östman, hvilken förut suttit som hållkarl på Rotebro, en ganska utmärkt man för sin villighet att skaffa resande hästar. Dessutom höflig i hela sitt väsende, förståndig och en behållen man. Han hade redan som hållkarl haft egna hästar och förtjenat mycket med dem genom skjuts vid Rotebro. Nu hade han flyttat in till Stockholm, hyrt rättigheterna i nedra bottnen på Bernhardsberg (ty i öfra våningen hållesschweizeri) och fortfor likväl tillika att ega hästar, samt vann mera med dem än nånsin, emedan han nu använde dem att skjutsa ifrån Packartorget med, och betalningen för skjuts ifrån Stockholm är alltid grof. Vaxmyras-Anders kände Östman af gammalt, och visste hvilken god rörelse han dref. Han visste också att Östman, den tiden han helt nyligen bott på Rotebro, egt bekantskap med hela herrskapsbygden rundtomkring, så att han kände hvarest kor kunde vilja utlegas. Alla ställen, som vore att tala om i Eds, Fresta, Hammarby, Vallentuna, Täby, Sollentuna och Spånga socknar, kunde han uppgifva. ”Östman skall säga mig ett godt råd,” tänkte Anders, nalkades den fryntlige mannen i porten och helsade.

De började språkas vid. Nu var verkliga förhållandet att Östman stod i begrepp att sälja sitt bruna sto, och redan gjort upp med en bonde från Ärfvinge bortom Spång-Kista, hvilken skulle lemna honom sin svart, med stjern i pannan, och få trettio riksdaler dessutom, ty Östman ville lägga sig till allt bättre och bättre hästkreatur. Men Ärfvingebonden hade icke vidare hörts utaf. ”Vill du nu rida, Anders, så slipper du gå och hinner fortare?” sade Östman. ”Tag då min bruna märr och far till Spånga i mitt ärende: tag här ock med de trettio riksdalerne, som skola vara öfver åt bonden, och laga att du kommer åter med svarten ifrån honom, så skall du hafva tack. Hör på vägen efter för din egen räkning: jag menar de kunde vilja arrendera ut korna på många ställen i trakterna; ja, som jag säger, hör efter sjelf!”

Det var ingen liten hjelp för Anders att få rida. Så skulle han ock härigenom se vida betydligare ut, då han kom fram till ställena och anmälde sig som arrendator.

Nu går också berättelsen fortare. Näst innan Anders kom så långt som till Silfverdal, vek han från stora landsvägen af åt höger på småvägarne ned till Rådan,

Iva sby ocli Tegelhagen. På Kasby ville man den tiden arrendera ut sina kor, ocb begärde femtio riksdaler banko om året för stycket. Anders steg in i fähuset och såg på båsen, men han gick också ut igen.

Han ansåg sig nu hafva uträttat sin sak, gladde sig åt hvad Greta skulle tycka om Kasby och fortsatte ridten

framåt Silfverdal, samt derifrån .till Spång-Kista, som ligger strax bortom, och så till Ärfvinge. Här träffade han bonden, som bekände att han gjort rätt illa, i.det han icke hållit sitt löfte och genast kommit in till Östman med svarten. Lång-Anders tog tillfället i akt och begynte modigt lexa upp mannen för att han brustit i ordhållighet. Följden blef att han prutade ned honom fem riksdaler i handeln, så att han bekom svarten blott emot tjugufem riksdaler och bruna stoet. Så red Anders åter till Stockholm, med en äkta glad uppsyn.

När han steg af hos Östmans vid Bernhardsberg och lemnade honom de vunna fem riksdalerne, kan man begripa att han fick beröm, och svarten sjelf erhöll knappt liera goda ord, oaktadt liau var en ståtlig häst, der han stod med sin stjern och alla fyra fötterue hvita. Då Anders gick, sade Östman: ”Kom till mig emellanåt!"

Så fort sig göra lät, underrättade Anders sin Greta om huru han ridit och haft muntert, samt sett på Kasby med kor och ladugård. Nu började Greta förhöra honom, men fann att han om saken hört efter ingenting vidare, än blott att arrendet skulle blifva femtio i banko för kon. ”Det är allt mycket,” anmärkte Greta; ”men herrskapen taga så högt här nära Stockholm. Det är för nära, vet du, Anders. Vi måste söka oss om litet längre bort. Men att du icke gick och såg på beteshagarne! och icke frågade huru många lass hö de släppa till öfver vintern och huru många tjog halm! Nej, jag måste sjelf ditut, det ser jag."Anders rodnade och bekände att han icke rigtigt förstått ko-saken ännu.

"Ja, bättre begrep du uträtta åt östman, det är visst;” sade Greta och skrattade. "Jag måste ut och gå till Kasbv 0111 söndag," slöt hon.

Anders tog afsked och gick ifrån henne helt skam-mannes. Han nalkades sin Badstugata, men vid hemkomsten upprepade han för sig sjelf: "Gå skall du icke, Greta, det blir jag man för.”

Lördagsaftonen gick han upp åt Bernhardsberg, till östmans och vardt väl emottagen. Vid undfägnaden såg han så ledsen ut, att Östman frågade honom om alla getterna lupit bort ifrån honom. "Nej," sade han, ”men” — och derpå började han omtala hela sin historia och huru dumt lian uträttat åt Greta.

”Hör du, Anders, jag vet ett råd,” svarade Östman. "Kom hit i morgon, så skall jag hafva häst och åkdon i ordning. Det passar bäst a{t ”Sköna Margret" åker ut till sitt ko-arrende, tror jag; kom, som jag säger, klockan — ja, huru pass dags du vill.”

Lång-Anders strök icke blott sin högra lugg., bakom örat, utan äfven den venstra; han bugade sig för Östman, och gladare har aldrig någon menniska gått hem till Lilla Badstugatan, än han denna lördagsqväll.

Nu vardt om söndagseftermiddagen ståt hos Greta, när hon fick höra att hon skulle ut och åka. Ganska lätt hade Anders kunnat föra Östmans åkdon ned till Holmelins, att hemta henne der hon bodde. Men Greta lorbjöd det. ”Det ser sturskt ut för fru Holmelin, det vill jag icke! men så skall du ock veta en annan sak, Anders. Det är bäst att ingen spörjer våra tankar, innan vi hafva stället afgjordt och affärer ne klara. Jag kan få baraste förtret hos fru Holmelin; hon vill icke gerna släppa mig ifrån sig, det vet jag. Märker hon att jag

åker ut så der, men kommer igen ocli intet ställe kunnat skaffa mig, så torde jag deraf få mera ondt än godt i vinter. Ty det ser icke golikt ut att fara så. Och börjar hon hålla mig för skral, så blir hon aldrig för nådig."

Fördenskull åkte de icke ifrån Oxtorgsgatan, utan gingo derifrån till fots, klädde i sina bästa, vackraste kläder. När de anlände till Östmans, måste de först litet in på kaffe, ty så dags var det; och under tiden lät Östman spänna svarten för en ypperlig fjäderkärra med röd pinnstol och dyna.

De rullade ut genom Norrtull; och när de kommo förbi Haga grindar, tyckte Anders att han aldrig i sina dagar mätt så väl, ty han hade ej nånsin förr kört för Greta. Hon tänkte mindre på detta. ”Hvad sitter du ocli grundar så mycket på?” sade Anders och vred sig åt höger mot sin åk-kamrat.

”Jag tänker på att det icke just kundo vara stort värdt att taga Kasby,” svarade hon.

”Så! hurså?”

”Jo, jag tror det blir oss för dyrt der. Jag är rädd det är också för grant bygdt på Kasby. Jag skall säga dig, Anders: du torde liksom vilja lägga dig till schäs, kanske, för att åka med mig —”

"Ja minsann — det vore rart!”

”Nej, nej. Du skall hålla lagom af mig, Anders; och så är du liksom litet för galant ibland. Vi hafva icke medel dertill; men jag fruktar att, om vi komma till Kasby, vill du vara litet bortför som en halfherre.”

”Fy då! Greta.”

"Nå, Gud ske lof att du säger så. Ja, jag vill då se på Kasby. Men annars har det fallit mig något bättre in, som tyckes mig vara klokare.”

”Klokare än Kasby? det vore nog!””Du skall veta, mången liar gått under på ko-arrenden, och det måste vi akta oss för. Men jag skall berätta dig, hvaraf det kommer. När en är fattig, så har en icke rygg att stå ut med stora knäckar.”

”Så mycket begriper jag, Greta. Men icke lönar det att vara för mycket rädd af sig.”

"Mången bar blifvit lurad i arrenden på det sättet," fortfor hon, ”att han emottagit en hel hop kreatur och skolat betala sina femtio i banko för stycket, utan nåder; men så hafva de flesta korna varit gall, och han begrep det icke, när han tog emot dem. Det var dumt. Eller ock voro de mjölkkor, men starkt i aftagande med mjölk-ningen, eftersom kalfven fordrar mycken invärtes näring, så att de snart måste läggas i sin, och arrendatorn sitter der då likaså tomhändt. Hvad säger du om det, Anders?” "Ja, det var en sak!” utbrast han förskräckt.

"Då menar jag det hjelper icke att draga stråke på fiol, som du så mycket älskar. Fast jag nog också tycker om dans, det bekänner jag; men vi måste först hafva kor, som duga, och sedan dansa."

"Så! hoppsan svarten!” slutade Anders. D erm ed började de begge skratta och åka fram med friskt mod. När de anlände till Kasby, stego de ur schäskärran med mycken högtidlighet, och Greta bad Anders icke visa sig alltför munter. "Ali, jag skall nog hålla mig muskig under ögonen,” lofvade han.

Sedan de inkommit och lielsat, sade de sitt ärende och fingo tillstånd att gå till fähuset. Nu blef det Greta, som steg in först, och hon begyute föra ordet. Hon talade icke mycket om sänder; men det, hon sade, var allvarsamt, klokt, visserligen höfligt, men icke utan sin lilla skärpa emellanåt. Folket på Kasby började få aktning för donna ko-arrendatorska, och de vågade sig icke påUtTEtJ GODA KOR BÖRA VARA.

23

att fördölja något, äfven om de känt lust dertill, hvilket de likväl icke hade i sinnet, emedan de voro hederliga.

Greta gick ifrån ko till ko, och gjorde en sträng undersökning. Det kan man vara säker, att hon tog reda på mjölkådern och mjölkhålets läge framme vid refbenen på hvartenda kreatur. Korna började småråma på det der vänliga och angenäma sättet, då de förnummo ankomsten af en person, som förstod sig så väl på dem; ty kor märka och begripa ofta mer än någon tror. Greta sökte efter att få se utstående bogar, hvilket alltid är ett så förträffligt tecken till goda kor; men beklagligen fann hon endast två med sådane. Hon sade ifrån härom; men Kasby-herrskapet ville gerna slå bort talet om bogarne. ”Det betyder ingenting!” försäkrade man; men Greta vände sig undan med en slug blick. Nu gick bon till hornen och började räkna ringarne på dem. ”Skönast att få äro de kor,” anmärkte hon, ”som hafva sina fyra eller fem ringar på hornen; de hafva då burit fyra eller fem gånger och stå i sjette eller sjunde året: den åldern likar jag bäst. Jag ser ej många sådana kreatur här hos herrskapet. De flesta visa tolf, tretton till fjorton ringar; de äro mig ena gamla hexor. Och hvarje år, kon varit gall, eger hon ingen ring på hornet. Det kan hafva händt dessa kräk flere gånger, och så torde de till slut vara bortför femton, sexton, sjutton år gamla. Det blir mig en för hög ålder att arrendera.”

Kasby ladugårdspiga, som stod på sitt herrskaps bästa, inföll med en vresig röst: ”Det måtte jag säga! en ko kan göra skäl för sig till aderton år.”

"Hon kan så, ja. Så der någorlunda. Men märk att då är det ock snart slut; och hvar skall man sedan blifva af med henne?”

”Hos slagtaren, vet jag.””Ja, bjud man ut gamla, skrinna kor, får lion se sjelf. Gammalt kokött är segt, min vän lilla; ocli i staden tuggar man hellre ungt qvigkött. Pålagda sin-kor, ända till i tolfte, trettonde året, det blir en annan sak. Om de äro feta förstås, kan slagtaren bjuda bortåt sina sextio riksdaler för en sådan; men då skall kon vara mycket fet, säger jag, och dertill fordras att gifva henne ett lialf-puDd mjöl om dygnet och ett halfpund hö: det blir dyrt.” ”Magra kor äro bättre än feta,” utbrast ladugårdspigan, ”det vet jag bäst.”

"Jo, till att mjölka, så länge de det göra, äro magra kor yppare; men icke till att sälja åt slagtaren, si. En mager gallko vill jag icke veta utaf. Men låt oss icke vidare tala härom,” sade Greta och vände sig bort. "Nu skulle jag undra, hurudant foder här gifves på Kasby. Huru mycket bestås åt arrendatorn för kon öfver vintern ?” ' Tre lass hö, efter trettio lispund på lasset, samt långhalm efter behof. Och sommarbetet är yppert.”

pNå" derom säger jag intet; det går an," svarade hon. "Men gröpe måste väl ock fås till sörpan?”

"Gröpe lernnas, två lispund för kon på året.”

”Det var litet. När en rör ihop agnar ocli vatten, så bör en åtminstone strö tre näfyar godt gröpe derpå, annars blir sörpan svag, och jag håller icke af pjaslc åt mina kor. Men ursäkta frågan än en gång: af hvad slag är höet, som fås till kofoder?”

”Sådant, som växer på Kasby."

”Nå, det begrips. Men mången är elak nog att behålla all hårdvallen åt hästarno, och endast bestå sidvall och starr åt korna, stackare. Det vill jag icke vara mod om, för min del. Växa här nässlor? dem mjölkar man godt af. Kan man få någon klöfver?”

"Nej."

”Så- Nog ser jag der borta i bagen strån efter smörblomster, och dem äta kor icke ogerna, när det bär åt.

Mjölken blir deraf gul ocb smöret äfven gult, ifall man kernar. Det tyckes icke illa om till bordsmör i Stockholm. Men, jag undrar, kanske får arrendatorn ingenting af gräset der i ängshagen?”

”Den der biten hör icke Kasby till.”

”Så. Men här finnes kanske potatis att bekomma? Kor älska den födan, och mjölka deraf. Färsk potatis är allt farlig, och gröna potatisknoppar rena giftet; men bär man sig aktsamt åt, så — fast här finnes väl ingen?"

"Jo visst, men den säljes i staden. Ko-arrendatorn kan köpa deraf, som en annan.”

"Men gifves honom intet potatisland?”

”Jo, en täppa till husbehof, men icke för ladugården.”

"Så. Har svarten hvilat ut nu, tror du, Anders, att

vi kunna fara utaf?”

"Ja, nog är han morsk,” svarade Anders. Derpå neg Greta mycket höfligt till afsked från Kasbyherrskapet. Gerna skulle man velat hafva henne till arrendatorska; ty en menniska, som höres nogräknad vid öfverenskom-melsen, plägar sedan vara ordentlig med betalningen, då deremot en slarf lätt går in på allting först, men efteråt icke gör rätt för sig. Man krusade derföre för Greta, och ville ej så kort och tvärt se henne fara. Man lät förstå att vilkoren kunde väl ökas på litet, om så vore. Äfven bör icke nekas att man gerna har hyggliga personer till arrendatorsfolk; och Anders såg så flink, Greta så treflig och vacker ut, att man ville behålla dem. Till en början bjöd man dem in på aftonvard, innan de åkte.

Men Greta blinkade åt Anders att neka. Att äta hos folk, som man köpslagar med, är att taga på hand, och sedan

står man der till hälften bunden, var hennes ordspråk. Anders visste det, bugade sig för herrskapet

Ladugårds-Arrendet. 2och sade: ”Vi måste ännu åka och se på ett par andra ställen.”

Det var förargligt, tänkte Kasbyherrskapet. Man slog nu fram att arrendatorn möjligen kunde bekomma en egen del af åkern till potatisplantage.

”Men fås här mjölkhäst?” frågade Greta.

”Ja, foder åt mjölkhästen gifves för intet; det är klart. Men sjelfve hästen måste arrendatorn anskaffa.”

”Än mjölkkärra? och kopparflaskor?”

”Allt sådant kan lemnas. Fast det är gifvet att, vid arrendets slut, måste det återställas i brukbart skick.”

”Detta låter icke illa,” sade Greta; ”allt kunde synas bra, om endast sjelfva korna vore likare. Farväl, mitt herrskap!” slutade hon med en artig nigning och en fin blick.

De åkte af. När de kommit bort, sade en af Kasbyfolket till en annan: ”Hvem var den vackra menniskan? jag tycker mig hafva sett en skymt af henne förut på torget? är det icke hon, som de kalla ”Sköna Margret,” och som förut sålt qvastar åt andra, men nu tänker sopa in pengar åt sig sjelf?”

KAP. 5.

De åka till Härsby och Skansen. De få allt så, som de behöfva.

Medan de egde den hederlige Östmans sköna kärra att åka uti, tyckte Greta det vore bäst att fara vidare och se på. ”Ja låt gå!” svarade Anders; ”men vet du, du är för rädd af dig, Greta. Om en skall bekomma något, så måste han våga på; vi skola icke vara alltför nogräknade med korna.” och sade: ”Vi måste ännu åka och se på ett par andra ställen.”

Det var förargligt, tänkte Kasbyherrskapet. Man slog nu fram att arrendatorn möjligen kunde bekomma en egen del af åkern till potatisplantage.

”Men fås här mjölkhäst?” frågade Greta.

”Ja, foder åt mjölkhästen gifves för intet; det är klart. Men sjelfve hästen måste arrendatorn anskaffa.”

”Än mjölkkärra? och kopparflaskor?”

”Allt sådant kan lemnas. Fast det är gifvet att, vid arrendets slut, måste det återställas i brukbart skick.”

”Detta låter icke illa,” sade Greta; ”allt kunde synas bra, om endast sjelfva korna vore likare. Farväl, mitt herrskap!” slutade hon med en artig nigning och en fin blick.

De åkte af. När de kommit bort, sade en af Kasbyfolket till en annan: ”Hvem var den vackra menniskan? jag tycker mig hafva sett en skymt af henne förut på torget? är det icke hon, som de kalla ”Sköna Margret,” och som förut sålt qvastar åt andra, men nu tänker sopa in pengar åt sig sjelf?”

KAP. 5.

De åka till Härsby och Skansen. De få allt så, som de behöfva.

Medan de egde den hederlige Östmans sköna kärra att åka uti, tyckte Greta det vore bäst att fara vidare och se på. ”Ja låt gå!” svarade Anders; ”men vet du, du är för rädd af dig, Greta. Om en skall bekomma något, så måste han våga på; vi skola icke vara alltför nogräknade med korna.””Det hörs på dig att du icke vet, hvad det vill säga att

komma i skuld,” svarade hon. ”Du skulle hafva hört och sett hvad jag stundom sett med gråtande ögon hos fru Holmelins svägerska. Nej, Anders, du må gerna kalla mig en tjurskalle emot korna; men jag säger dig att jag vill hafva litet och nätt, hellre än se kläderna pantas. En är säll nog, när han kan vara hjertligen förnöjd med sitt, och det räcker längst. Huru litet hade icke min syster Katrina till en början, och huru rart ser det nu icke ut på Grimstahamn, som var ett sådant näste? Nog är det rätt att vara modig, när det gäller; men en måste ock vara försigtig, då det behöfs. Vi skulle kunna stå oss ganska godt, om vi allenast finge fem, sex kor, som mjölkade sina två, tre kannor om dygnet, och vi icke behöfde gifva ut stor lega för dem. Det är just det jag nu betänker, och jag vill hitta på något sådant, att vi i början bekomma små utgifter, men temmeliga inkomster. Och du skall få se att Gud välsignar arbetet, så att det lyckas; ty i veckan, som var, drömde jag en natt att syster Katrina kom till mig med lille Kalle och skänkte mig en bok med så granna blad, der en hel ko stod afmålad, och kon hade fyra ringar om hornen, det kunde jag tydligt se, som betyder att hon burit fyra gånger, och det är uti bästa, skönaste åldern. Allt skall gå, Anders, bara du nu gör som jag vill.”

Under det de åkte vidare, började hon tala om hela sin mening. Greta hade bekantskaper bortom Silfverdal i Kummelby- och Härsby-trakten, och bad honom köra ditåt.

Vid Skogstorp, strax norr om Silfverdal, viker en liten biväg af på höger hand ifrån stora landsvägen. Denna stråt löper förbi Hedvigsdal till Lill-Härsby, och slutligen åt Skansen, det skönaste ställe med de vackraste beteshagar vid sjön Edsviken.De foro upp vid Lill-Härsby, der Greta kände Jan Jansson och visste något om den gubbens ställningar. Han var en utmärkt man, rökte skinkor åt otaliga hushåll i Stockholm, såväl som på landet, och kallades allmänt fläskkungen. Den gubben fick likväl för rökningens skull allt mindre tid med sitt jordbruk och sin ladugård. Han var också just på väg att, mot afträde, lemna bort sina återstående arrende-år på Härsby åt honom på Hedvigsdal, hvilken åter ämnade begagna detta till underhåll af hästar, med hvilka han ville draga in stora penningar genom stockholmsskjuts, såsom folket i Kummelby och hela denna trakt mycket brukar. Greta hade hört om saken och tänkte: ”Nu undrar jag just, hvart härsbykungen vill göra af sina kor på vintern?”

Man har icke så lätt att med fördel få sälja kor framåt hösten, emedan mången har ondt om vinterfödan och rädes att lägga sig till boskap då; deremot betala de sig väl mot vårens slut, den tiden man släpper på bete. Jan Jansson egde flera förträffliga mjölkkor. Han tyckte det skulle vara synd att sälja dem för rampris eller låta dem gå till slagt, då de nu gåfvo mjölk som bäst. Men att föda dem sjelf öfver vintern på Härsby kunde han icke, sedan han kommit öfverens med honom på Hedvigsdal, hvilken åter behöfde allt fodret åt sina många påtänkta skjutshästar.

Jan Jansson vardt derföre icke ledsen, när Anders och Greta tillbjödo honom att taga hans sex kor, emot att föda dem kostnadsfritt, samt ställa full borgen för att han om våren skulle återfå dem vid lika hull. Visserligen behöfde gubben först tänka på saken. Men som han var en enkling, tyckte han i alla fall detta skulle blifva en fördel, efter han då icke vidare behöfde hålla någon person att sköta korna, och han sjelf odeladt fingeöfverlemna sig till det, som han mest älskade och förstod här i verlden, nemligen att röka fläsk.

Så hade nu Greta sina sex kor, för ett halfår, utan annan betalning än blott att föda dem. Det var bra. Men mycket återstod. Hvarifrån skulle de få till lifs? Man beslöt att åka till Skansen.

Med Skansen var det så, att förnäma och rika herrskap från Stockholm, det ena efter det andra, brukade hyra det till sommarnöje af egendomsegaren på Edsberg. Men den, som nu höll Skansen, hade hela sommaren varit bortrest och ingen boskap haft under tiden, så att allt hö låg i behåll. Härom hade Greta hört talas och tänkte: ”Jag undrar hvad de der vilja med sitt kofoder öfver vintern?”

Gårdsdrängen Niklas, som vaktade Skansen, var en förnuftig man och underrättade dem med nöje huru allt stod. Han trodde att hans herrskap rätt gerna för en liten penning skulle sälja allt det inbergade fodret, efter det visserligen icke sjelft nyttjade sådant. Likaledes stod fähuset obegagnadt. ”0ch hvad boningsrum vidkommer,” menade drängen småleende, ”så ämnar jag för min person flytta vid instundande mikaeli; ty här behöfs just ingen käft, när snön kommer, och jag leds att sitta allen. Alltså måste ni väl kunna erhålla den här kammaren och köket bredvid, om ni vill,” slutade han. ”Snygga och varma äro rummen nog, fast spisen behöfver lagas och spjellet har fallit ned.”

Saken slöts så, att Niklas Jönsson, som var af samma muntra lynne som Anders, följde de åkande, till fots, ett godt stycke på hemvägen, ja ända till Silfverdal. Han lofvade vidtala den man i Stockholm, som hade hans herrskaps saker om händer, att han måtte släppa höet. Anders bjöd Niklas en aftonvardssmörgås jemte litet till. Greta såg detta med mindre nöje, icke för att hon varsniken om en sådan styfver, men för att hon aldrig i sin tid velat hålla vid någon krog eller ett värdshusställe. Långt hellre for hon då ned till Damtorp och tog sig en kopp kaffe hos fru Pettersson, denna härliga, ursprungligen i Finland födda gumma, som visste att koka det bästa kaffe på två mils afstånd rundt omkring hela Stockholm.

Men Greta tänkte, då hon såg Niklas ihop med sin Anders: ”Jag måste tåla litet så länge, om han bara kan skaffa oss kofodret och boningsrummen.”

KAP. 6.

Fru Holmelin gör stora svårigheter. Herr Holmelin vill hålla bröllop.

När de återkommo till Stockholm, stego de af hos Östmans och tackade för åkdonet; ty de ville icke köra ända hem, på det icke bryggarens och Holmelins måtte tro dem anse sig, såsom dräng och piga, så förnäma, att de ej mägtade gå till fots i sina egna ärenden.

De vandrade tillsammans, och när de hunnit till Adolf Fredriks kyrka, i hvars trakt Anders bodde, gingo de öfver kyrkogården, för att komma så gerna den vägen in åt Lilla Badstugatan. Greta stannade vid en af de stora grafstenarne, och Anders måste också hålla med gången. Der syntes nu ingen vidare till omkring dem, och Greta stälde sig och såg så länge på Anders, att han började förvånas.

Slutligen sade hon: ”Nu stå vi på vägen; skola vi våga att göra ett förmätet steg?” Hennes ögon skeno i detta ögonblick på ett besynnerligt sätt; hon var så innerlig till mods, att hon tycktes nära tårar. Hon fortfor: ”Vi hafva begge två rätt goda tjenster, Anders; skola vi våga lemna dem och kasta oss i armodet igen? Ty det sniken om en sådan styfver, men för att hon aldrig i sin tid velat hålla vid någon krog eller ett värdshusställe. Långt hellre for hon då ned till Damtorp och tog sig en kopp kaffe hos fru Pettersson, denna härliga, ursprungligen i Finland födda gumma, som visste att koka det bästa kaffe på två mils afstånd rundt omkring hela Stockholm.

Men Greta tänkte, då hon såg Niklas ihop med sin Anders: ”Jag måste tåla litet så länge, om han bara kan skaffa oss kofodret och boningsrummen.”

KAP. 6.

Fru Holmelin gör stora svårigheter. Herr Holmelin vill hålla bröllop.

När de återkommo till Stockholm, stego de af hos Östmans och tackade för åkdonet; ty de ville icke köra ända hem, på det icke bryggarens och Holmelins måtte tro dem anse sig, såsom dräng och piga, så förnäma, att de ej mägtade gå till fots i sina egna ärenden.

De vandrade tillsammans, och när de hunnit till Adolf Fredriks kyrka, i hvars trakt Anders bodde, gingo de öfver kyrkogården, för att komma så gerna den vägen in åt Lilla Badstugatan. Greta stannade vid en af de stora grafstenarne, och Anders måste också hålla med gången. Der syntes nu ingen vidare till omkring dem, och Greta stälde sig och såg så länge på Anders, att han började förvånas.

Slutligen sade hon: ”Nu stå vi på vägen; skola vi våga att göra ett förmätet steg?” Hennes ögon skeno i detta ögonblick på ett besynnerligt sätt; hon var så innerlig till mods, att hon tycktes nära tårar. Hon fortfor: ”Vi hafva begge två rätt goda tjenster, Anders; skola vi våga lemna dem och kasta oss i armodet igen? Ty detär säkert, vet

du, att det blir bistert för oss i början, och kanske länge nog.”

”Åh, strunt.”

”Lofvar du mig då,” fortfor hon, ”att hålla i dig som en hel karl och icke blifva snäsig, fast du får litet till födan emellanåt, och mycket till sysslan?”

”Jag?” svarade Anders, ”jag har nu ätit upp mig hos bryggaren, så att jag kan svälta och lefva på blotta hullet, om det vore ett helt år. Greta, jag är viss på att, efter en tid, skola vi få allt ganska ståtligt. Det vore väl besynnerligt, om icke du och jag skulle blifva rika. Jag kan aldrig tro annat.”

Greta runkade på hufvudet, men log likväl med nöje åt så oförskräckta tankar.

De talade mycket mera vid grafstenen; men allt behöfver icke nämnas. Sist skildes de här, ty Greta ville icke gå med honom till bryggarens port. Hon nickade adjö.

Verkligen gick det icke så, att den hederlige bryggaren skref borgen för sex kors värde, utsatt i penningar efter sextio riksdaler stycket — som är mycket nog, men härsbykorna voro sköna, stora och af skånskt slag. Så högt förtroende hade Anders vunnit hos sin herre; ty oaktadt denne hört drängen säga glada ordstäf emellanåt och ej kändes så sur till lynnet, som åldrigt och erfaret svagdricka, hade han likväl tillika funnit honom mycket redbar, klok och rask i alla göromål. ”Du skall icke bedraga mig,” slöt han, när han gaf sin dräng förskrifningen. ”Nej, herre, om jag det gör!” svarade Anders. ”Och aldrig skall jag glömma herrn, det kan han lita på.”

Egentiigen kunde hvarken Greta eller Anders med pock blifva lediga ur sina tjenster; ty såsom de vid rätta uppsägningstiden ännu icke visste af huruvida de kunde bekomma eget hem till hösten, så hade de ej heller kunnat säga upp då. Men bryggaren gjorde inga svårigheter,efter han en gång beslutit att hjelpa sin dräng. Hos fru Holmelin vardt det värre. Hon höll på att blifva stött och frågade Greta, om hon gjort henne något förnär, efter hon önskade flytta. ”Är det tacken för att jag hållit dig så väl och varit hygglig i öfver tu år?” sade hon. Greta neg mycket ödmjukt och beskref huru allt vore i ordning. När hon slutligen omtalade att hon skulle stå brud, utbrast Holmelinskan: ”Nå, det tycker jag om!” — ”Ja, söta fru,” svarade Greta, ”visst är det så; men hvar och en vill en gång blifva sin egen, och jag tänker också hålla kor med min man. Men det beder jag frun att fru Holmelin ville komma ut och helsa på oss, när vi fått allt bra; och jag skall i all min tid tänka på frun, som gjort mig så mycket godt och sist skänkte mig ett helt nålbref till midsommar!”

Frun tystnade och tänkte: Nånå, jag har alltid sagt Holmelin detta. Jag undrar icke så mycket öfver att Greta vill sin väg, ty hon kunde nog förtjena något mera än blott ett godt bemötande; och hvad har hon fått? Men vi hafva icke råd! Efter denna betraktelse kom hon till förtroligt samspråk med sin forna piga, hvilken hon begrep stå på vägen att blifva fru. Ty, tänkte hon, skall Margret arrendera kor, så skall hon också kalla sig fru arrendatorska, det är säkert. Det är då bättre att vi skiljas som vänner nu, än som ovänner nästa vår, och jag har alltid funnit att man har åtminstone något godt af vänskapen. Så gaf hon Sköna Margret lös, och hon fick lof till flyttningen. Fru Holmelin slutade med en vacker fråga: ”Hvad skall jag säga, när vi råkas i jul? Fru Andersson eller fru Andersin?”

”Jag hoppas frun skall få säga: mor Greta på Skansen,” svarade flickan. — Och så vardt samtalet slut för den gången.Niklas Jönsson hade under tiden icke varit glömsk, utan kom efter några dagar till Anders med det besked att han kunde få både rum och foder på Skansen, blott emot att han ville ansvara och se efter stället för vintern samt hugga upp trettio famnar ved åt herrskapet. ”Så får ni ock blifva skrifna der som statfolk,” slutade Niklas. — ”Godt!” svarade Anders, ”det går jag in på.” — ”Ja,” tillade Niklas, ”hvad ansvaret för stället vidkommer, så tror jag det icke blir farligt att Skansen sjunker vintertiden.”

På sådant sätt fingo de begge allt, som de behöfde. Och herr Holmelin hade alltid tyckt så mycket om Margret, att han ville hålla bröllopet åt henne, såsom herrskap ofta bruka åt sina pigor. Men Greta tackade och svarade att hon helst tänkte stå brud på Stenhugget hos sina gamla föräldrar, och att hon ville dansa i sällskap med edsflickorna den aftonen.

KAP. 7.

Mor Katrina samtalar med sin syster.

Dagen efter bröllopet, då Anders Andersson från Vaxmyran och Greta satte sig i kärran såsom ungfolk, åkte det hederliga och välbehållna torparfolket från Grimstahamn, Johan och Katrina, med sin svåger och svägerska, för att följa dem till bo och önska dem lycka på Skansen. Allt var här uppstädadt så godt, som ske kunde. Härsby-Jan-Jansson hade ditfört sina sex förträffliga kor, hvilka redan råmat ett par omgångar i sina nya bås och derigenom välkomnat hvarandra. Gubben stod sjelf i porten och väntade, för att emottaga ungfolket. Han ville första dagen vara som far på stället. Han hade Niklas Jönsson hade under tiden icke varit glömsk, utan kom efter några dagar till Anders med det besked att han kunde få både rum och foder på Skansen, blott emot att han ville ansvara och se efter stället för vintern samt hugga upp trettio famnar ved åt herrskapet. ”Så får ni ock blifva skrifna der som statfolk,” slutade Niklas. — ”Godt!” svarade Anders, ”det går jag in på.” — ”Ja,” tillade Niklas, ”hvad ansvaret för stället vidkommer, så tror jag det icke blir farligt att Skansen sjunker vintertiden.”

På sådant sätt fingo de begge allt, som de behöfde. Och herr Holmelin hade alltid tyckt så mycket om Margret, att han ville hålla bröllopet åt henne, såsom herrskap ofta bruka åt sina pigor. Men Greta tackade och svarade att hon helst tänkte stå brud på Stenhugget hos sina gamla föräldrar, och att hon ville dansa i sällskap med edsflickorna den aftonen.

KAP. 7.

Mor Katrina samtalar med sin syster.

Dagen efter bröllopet, då Anders Andersson från Vaxmyran och Greta satte sig i kärran såsom ungfolk, åkte det hederliga och välbehållna torparfolket från Grimstahamn, Johan och Katrina, med sin svåger och svägerska, för att följa dem till bo och önska dem lycka på Skansen. Allt var här uppstädadt så godt, som ske kunde. Härsby-Jan-Jansson hade ditfört sina sex förträffliga kor, hvilka redan råmat ett par omgångar i sina nya bås och derigenom välkomnat hvarandra. Gubben stod sjelf i porten och väntade, för att emottaga ungfolket. Han ville första dagen vara som far på stället. Han hadeockså mycket nära dit från Lill-Härsby, och ända derhän gick han, att han lade af tvenne skinkor, rökta på yppersta vis, för de ungas räkning. Niklas Jönsson tog skinkorna om händer; och såsom han var den, hvilken å skansherrskapets räkning skulle aflemna rummen åt arrendatorns, så beslöt han att på sitt bord möta de anländande med ett litet välment hemkomstöl. Niklas var ogift och dessutom icke förmögnare än statdrängar bruka; nog kunde man i alla fall få hem litet smått ifrån Silfverdal.

Frampå förmiddagen hördes fyra kärrhjul rulla i den vackra björkbacken, som leder upp till Skansen. Johan och Katrina åkte i den ena kärran förut och stego utaf vid drängbyggningen. Strax efter kom arrendatorns. Gubben och Niklas Jönsson på ena sidan, Grimstahamnsfolket på den andra togo med öppna och vänliga armar emot Anders och hans Greta, som i dag såg så fryntlig och vacker ut, att aldrig hade hon bättre förtjenat det namn, som man gifvit henne på Hötorget. Man steg in.

Efter den välsmakande, fast tarfliga, frukosten gingo alla fyra karlarne ut tillsammaus, för att se sig omkring på hagarne och annat. Begge qvinnorna stannade inne på tu man hand.

Mor Greta på Skansen, som alltid varit af ett muntrare sinnelag och ej så snar till tårar, som hennes syster i ungdomen, beskref med stor glädje och ej utan skämt, huru rart hon hoppades allt skulle blifva; och hon visade henne sina saker och kläder. Men slutligen sade hon: ”Du, min syster, som är äldre och länge försökt att hålla hushåll, råd mig nu, huru jag må ställa till, för att hafva roligt och göra allt nöjsamt åt oss begge i vårt bo?”

Mor Katrina från Grimstahamn såg på sin syster med vackra ögon. Derefter svarade hon mildt:”Det vet du väl,

syster min, att aldrig skall du vinna glädje här på Skansen, om du sätter din håg till att vinna nöje.

”Gör blott dina sysslor flitigt och eftertänksamt, en så rask menniska som du är. Håll mycket nätt i rummen, håll godt åt korna, så att de lyckas väl för eder, och gif Anders intet skäl till harm; då skall du få nöjsamt, utan att vidare tänka derpå.

”Sorg kommer nog: sätt då din lit till Gud och tvifla aldrig om utgången! Lägg dig aldrig att somna utan tacksägelse, och stig ej heller upp utan en bön till honom, så skall du känna nöje omkring dig, utan att vidare tänka derpå.

”Snäs icke tiggaren, när han anländer i regn och blåst, men akta dig att hysa tjufvar. Var barmhertig mot fader- och moderlösa barn; och dem du icke sjelf kan taga, så gå till folket i bygden och tala, att de må hjelpa dem. Intet korn gifves åt den rättskaffne fattige, som icke vänder sjufalt tillbaka; och du skall känna nöje omkring dig, utan att vidare tänka derpå.

Blifver det så, att Gud gifver dig barn, så håll dem snygga och täcka! Tukta dem ej med hårda ord, utan håll dem blott jemt i en stadig ordning, så att lydnad blir deras första lust, och ett godt skick deras vana. Lär dem att göra gagn och leka efteråt! Lär dem att läsa högt för dig, medan de stå vid ditt knä, såsom jag gjorde hos mor Lisa, så skall du känna ett nöje omkring dig, utan att du vidare tänker derpå.

”Tycker du att Anders vill roa sig mycket, som nog hans håg står till, och att han vill vara litet som på herre ibland, så akta dig att snäsa honom i den stuuden. Men gör vackert åt honom här i rummet; och fattas dig något dertill, Greta, så skall du få till en början af mig. Låt Anders hålla ett samqväm hemma och bjuda någon tillsig på en ledig stund, då han har råd. Efter det lyster honom, så låt honom spela fiol en qväll ibland, och lyssna på honom du. Men då du ser honom vara blefven som mildast, tala då till honom om allt hvad som behöfves, och huru han bör skicka sig. Så skall du böja honom till förnuft, och I skolen begge känna nöje på jorden.

”Mest må du förmana Anders att han tänker på ett, om det så går, Greta, att du får söner. Laga att han låter undervisa dem, att de kunna handtera sig sjelfve, förstå ett yrke och ej blifva otymplige. Finnas de en dag kunnige, så skola de föda sig med äran och göra hvar man rätt, som är det bästa. De skola då älska eder och hela detta land, der Guds nåd gifves åt honom, som vill vara ärlig och kan sin sak. Men nöd kommer öfver den arme, hvilken intet vet och ej kan värja sig emot orättvisan. Då slocknar ock all glädje ut.

”Får du döttrar, min syster, så lär dem att flit är högsta nöjet; och allt hvad de utföra väl, det ökar vänskapen hos hvar menniska, som ser dem. Det är icke lätt gjordt att draga sig fram och lefva. Men ej må man sörja vidare än att hvar dag sätta i verket hvad man skall och låtsa som intet vidare funnes: då hinnes allt, då kännes ingen lott just tung, och veckorna gå som dagar. En klok omsorg må derföre icke fattas; utan en sådan skall vara, sträng och noggrann för året i det hela, att intet försummas på sin rätta tid, utan lyckas. Men det är ett vist ordspråk, som säger: ”att omsorg är icke sorg.” Ty den som har omsorg, han slipper sorg; och så skall du finna nöje omkring dig, min syster, utan att du vidare söker derefter.”

KAP. 8.

Åtta månader på Skansen.

Anders bodde på Skansen med Greta ifrån oktober till och med maj, och de hade sex kor. Men de behöfde häst och kärra, att köra in mjölken till torget med, och mjölkflaskor dessutom. Äfvenledes bohagsting och något kökskärl. Nu var det godt att Anders lagt ihop all den penninglön, han bekommit hos bryggaren, och som han icke behöft till kläder. Den förslog dock ej till någon god häst och en ny kärra. Anders sade till sig sjelf: ”En krake kan jag få för en lappristyfver, men så har han ej sedan något värde. Ett skräp till kärra likar jag icke heller.” Alltså gick han öfver till Spång-Kista, der herrn höll flere hästar öfver vintern än han just behöfde; och Anders kom så öfverens med honom att få, emot borgen för hästens och kärrans värde, begagna dem till våren;

men derföre skulle han hugga upp tjugu famnar ved på deras utskog. Så behöll han sina penningar för detta, men använde dem i stället till husgeråd, kokkärl, knifvar, yxor och sådant. Greta köpte till mat åt dem för de första veckorna, innan de kunde komma sig i ordning, samt flaskor och mjölkbunkar för den lön hon under åren lagt ihop. Dock kuude mjölkflaskorna endast blifva af trä.

Så gingo dessa åtta månader mest på lån; men detta lån var dock utan ränta. Anders hade största görat med att hugga upp veden, först trettio famnar för fodret, och så tjugu för häst och kärra. Men som han högg sin ved när han ville, blott betinget uträttades, så stälde han sitt arbete så, att han var hemma och såg efter kor och hus, den dag Greta åkte till staden; men då honsatt hemma, gick Anders till skogen. Alltså hände att de sågo hvarandra knappt oftare än mornar och qvällar.

Men mjölken slog väl i spann. Två kor mjölkade, när de togo emot dem, fyra kannor om dygnet, det gör åtta; två blott tre kannor, gör sex; och två allenast två, som är fyra: summa aderton kannor om dagen. Det vardt penningar utaf. Som Greta for in hvarannan dag, fick hon tre slag att sälja. Först den mjölk, som hon mjölkat och silat aftonen förut och morgonen, samma dag resan skedde: den var således oskummad, ehuru den skilde sig i qvällsmjölk och morgonmjölk, i sina olika flaskor; och ficks på hösten för den tolf skilling, ända till plåt på kannan. Sedan, åter, det slags mjölk, som hon erhöll af korna, aftonen då hon kom hem från resan och morgonen på den dagen hon satt hemma: denna skummade hon och tog grädden utaf; alltså medfördes den sedan till torget såsom skummad mjölk, efter åtta skilling till tolf. Slutligen grädden, som gick till hela åtta skilling qvarteret, och såldes så. Ty få menniskor i lifvet köpa grädde kanntals. Hvarje qväll, som Greta gjort stadsresa, räknade hon ihop sina penningar och lade i en låda till veckans slut; ty i staden köpte hon icke upp någon styfver af detta, att icke summan skulle plottras bort och hon ingen reda derpå kunna hålla.

Många veckor hade hon sålt sina femtio kannor oskummad mjölk, som gick nära till femton riksdaler: dertill lika mycket skummad, som steg till tio riksdaler, samt grädde jungfruvis, allt sammanlagdt för minst tio riksdaler. När hon lade ihop dessa tre slag, fick hon trettiofem riksdaler för veckan. Fram emot jul stego priserna på mjölken mycket, i synnerhet sjelfva julafton, trettondagsafton och tjugondagknut: det blef verkliga glädjedagar på Skansen, ej allenast för den sköna helgensskull, utan för att Anders och Greta då började se att det skulle dagas för dem.

Somliga kor började väl mjölka mindre, fram på nyåret och våren; men så steg deremot mjölkpriset betydligt vid den tiden, då man började köra i åkern till vårbruk och mången icke längre har att gifva sina kreatur äta. Anders och Greta egde alltid foder, och de logo hvarje gång, de stego in i sitt fähus. Det var ock en lycka att korna voro af den färg, som trifdes bäst på stället. ”Detta låter visst som bara ett skrock,” sade Greta till Anders en afton, då hon smekte ”grefvinnan” öfver bogarne och Anders skiftade ut höet i båsen. ”Men” fortfor hon, ”det har jag märkt med säkerhet att bruna kor med hvit bringa trifvas i somliga ladugårdar, och svarta i andra. Är icke det besynnerligt? Men det kan ingen hjelpa. Gudskelof att här på Skansen trifvas röda som bäst! vi, som ej hafva några andra.” ”Ja,” svarade Anders och plockade bort tåteln ur sitt yfviga hår, ”det må jag veta: på Vaxmyran hade vi en grå skällko, som klef ned sig i kärret pä Runsaskog, mot Löfsta; och der trifdes hon så, att jag blott såg ena hornet efter henne ofvanom gytjan, fast mor min sade att hon såg begge; men kon kom aldrig upp.” ”Nå ja! det var då att trifvas för väl,” svarade Greta skrattande, och så slöt samtalet den gången.

Af de penningar, som Greta inbragte från staden och som mången månad stego till nära hundra fyratio riksdaler, togo de så litet som möjligt. Ty skulle icke detta göras till en kassa, hvarmed de ville stå på egen grund, när härsbybonden skulle hafva sina sex kor till baka? ”Derföre må vi gerna vara litet hårda emot oss nu i förstningen: det gör intet.” Så sade de åt hvarandra, åto icke allför rart, men älskade hvarann dess mera.Också behöfde de icke taga mycket utaf inkomsten. Ty så noga var icke all mjölken medräknad till torget, att ej hemma i bunkarne stod tillräckligt åt dem sjelfva, jemte en smula åt katten. Anders inköpte småningom ett par tunnor potatis från Kummelby och en tunna råg från Härsby till mjöl. Så tog han hem en halftunna sill och en fjerding strömming från Enbloms. Greta fick två små grisar till skänks från Grimstahamn, dem hon började lägga på i oktober: de kunde just icke blifva så stora till jul, dock hoppades hon att de ville blifva svin till påsk. De stodo för sig sjelfve

i ett tomt bås och trifdes mycket väl i lag med korna. Men de ville hafva till födan. Anders köpte derföre en tunna potatis till, och sedan tolf pund gröpe, att slå på sörpan åt korna.

Allt detta gick väl till pengar, men steg dock icke öfver femtio riksdaler. Huru väl mådde de icke? När Anders kom hem frisk och munter ur skogen, fast något trött, när han satte sig vid spisen hos Greta, som skämtsam och glad stod och rörde i potatisgrytan, då smakade en half kaka bröd med god sill på, och en varm potatis allt emellanåt upptagen ur grytan. Och dricka mjölk ofvanpå!

Anders spelade ingen fiol under hela denna tiden. Sedan han fått henne till hustru, som han så mycket efterlängtat, och ett hushåll att arbeta för, hade han blifvit mycket allvarsammare, men derjemte gladare innerst i hjertat. Greta höll den seden vid magt att aldrig drypa det minsta vatten i mjölken, som hon sålde. Deraf hände att hennes kärra på Hötorget blef ganska namnkunnig. Hennes skummade mjölk betraktade mången madam som oskummad; och hennes oskummade gick så nära grädde, att mången fru brukade den till sitt kaffe och té. Ändock ökade mor Greta ej sina priser, utan höll jemnan med kamraterne på torget.Flere bådo henne att hon skulle taga mjölkhus, för att lemna der ett visst kanntal mot ett lika pris vintern öfver. ”Jag kan icke gå ifrån hästen,” svarade hon och nekade. Greta tänkte i sin själ: ”Får jag en gång en stor ladugård om trettio eller fyratio kor, och kan hålla piga åt kärran, då blir det vinst att hafva mjölkhus, för att bekomma jemn och säker afsättning för så mycket, och då går jag sjelf hem till dem som mjölkhustru; men nu så länge har jag bättre af utminuteringen.”

Likväl bjödo många fruar henne hem, sedan hon slutat för dagen. Det gjorde de ej blott för att hon var så vacker och treflig att tala med, utan för att hon skulle sätta af mjölk åt deras pigor, att hemta från kärran, och icke låta den gå bort åt andra köpare.

Mor på Skansen fick mången skön bomullshalsduk, på detta sätt, och månget härligt förkläde. Det visade hon, när hon kom hem, för Anders; men han sade: ”Jag undrar just, när någon tänker på att skänka mig en ny hatt?”

KAP. 9.

Det stora lifvet.

Året derpå, när våren kom och bonden skulle hafva igen sina kor, stälde Anders och Greta till på ett annat sätt.

Emedan de ingenting behöft betala i lega, hade de samlat en stor penningsumma på vintern och våren. Anders sade: ”Nu köper jag mig egen häst och kärra, och en schäskärra till, med målad stol, att åka till kyrkan med, Greta!”

Det gjorde han; och hon hörde på predikan och tackade Gud den söndagen dubbelt i sina böner. Så Flere bådo henne att hon skulle taga mjölkhus, för att lemna der ett visst kanntal mot ett lika pris vintern öfver. ”Jag kan icke gå ifrån hästen,” svarade hon och nekade. Greta tänkte i sin själ: ”Får jag en gång en stor ladugård om trettio eller fyratio kor, och kan hålla piga åt kärran, då blir det vinst att hafva mjölkhus, för att bekomma jemn och säker afsättning för så mycket, och då går jag sjelf hem till dem som mjölkhustru; men nu så länge har jag bättre af utminuteringen.”

Likväl bjödo många fruar henne hem, sedan hon slutat för dagen. Det gjorde de ej blott för att hon var så vacker och treflig att tala med, utan för att hon skulle sätta af mjölk åt deras pigor, att hemta från kärran, och icke låta den gå bort åt andra köpare.

Mor på Skansen fick mången skön bomullshalsduk, på detta sätt, och månget härligt förkläde. Det visade hon, när hon kom hem, för Anders; men han sade: ”Jag undrar just, när någon tänker på att skänka mig en ny hatt?”

KAP. 9.

Det stora lifvet.

Året derpå, när våren kom och bonden skulle hafva igen sina kor, stälde Anders och Greta till på ett annat sätt.

Emedan de ingenting behöft betala i lega, hade de samlat en stor penningsumma på vintern och våren. Anders sade: ”Nu köper jag mig egen häst och kärra, och en schäskärra till, med målad stol, att åka till kyrkan med, Greta!”

Det gjorde han; och hon hörde på predikan och tackade Gud den söndagen dubbelt i sina böner. Sååkte de på eftermiddagen till Grimstahamn. Der rådslogo de med syster och svåger, huru de skulle göra sitt kommande år.

Greta sade: ”Vi hafva nu så pass, att vi rätt kunde köpa en hel mängd egna kor; men till egen ladugård, hus, hem, äng och hagar sträcker det sig icke alls. Och Skansen blir icke ledigt längre. Derföre håller jag bäst att vi ännu icke handla någonting, men våga på att taga ett stort ladugårdsarrende, vid Djursholm, Engby, eller så; ty nu kunna vi med de penningar, vi hafva, vända oss, så att vi ständigt skaffa oss mjölkkor i gallkors ställe och hålla en rigtig rörelse på stort vis. Sådant afkastar, när det skötes; det vet jag.”

Härtill gåfvo alla sitt bifall. Men Anders tillade: ”Så vill ock jag hafva en trädgård, stora potatisland, kål- och rofland för min räkning att sköta; ty hitintills har jag föga mera varit än Gretas husdräng. Den potatisen jemte rofvorna, tänker jag väl skall behöfvas åt så många kor, eller hur? och då blir också jag en herre på täppan!”

Allt detta skedde. De fingo sig ett stort arrende med fyratiotvå kreatur, på temligen billiga vilkor: blott trettio riksdaler stycket, men också beläget något längre från staden. ”Det gör ingenting! vi stiga dess tidigare upp, så hinna vi åka till torget med mjölken lika fort,” sade Greta. De togo nu tjenstfolk. Alla mjölkflaskorna blefvo af koppar.

Greta köpte sig ny bibel jemte psalm- och evangeliibok, med guldsnitt samt svarta pressade permar med kung David. Derjemte en ny svart klädning, för barndop, vigslar och begrafningar, dit hon bjöds. Ty det hyggliga arrendatorsfolket ville många se hos sig. Anders lade sig till en ny hatt och en sjöskumspipa med silfverbeslag.

Men flera bekymmer följde med det stora lifvet. De sex korna på Skansen hade alltid hållit sig så friska och snälla. Men ibland de fyratiotvå, nu, blefvo några tidtals illamående. Dock visste Greta att stryka tjära på libbsticka och gifva sina sjuka; äfven hela sillar tog hon, som kor mycket älska. Men en fick skott ute på marken och dog på stället: det var värst.

Likväl bar sig arrendet. Ty Greta hade fast beslutit att aldrig behålla något kräk, som mjölkade under två kannor i dygnet. Så fort det hände, bytte hon bort den kon åt någon i bygden, som behöfde få pengar emellan och gaf denne ett nyburet kreatur. Dertill tjenade henne nu den stora kassa, hon hopspart på Skansen.

Och Anders blef, för sin del, obeskrifligen färdig med rotsaker. Han plöjde, sådde, planterade och skördade potatis, kålrötter, rofvor, rättikor, och bar sig åt som en half trädgårdsmästare. Det gick så långt, att han ett år sådde morotsfrö. Ty kor hålla af morötter och mjölka deraf obegripligt.

Något ståtligare fans dock icke i huset än arrendatorskans stora mjölkskafferi. Der stod hylla öfver hylla, och bunke vid bunke, allt af hvitt, skuradt, skinande trä. Hit var det, som Anders steg in med sitt allrahögsta nöje, när Greta skummade, och han fick en sked grädde. ”Ack,” tänkte han, ”nog älskade jag min mor, Sara i Vaxmyran; men Greta håller jag dock ännu mycket mera utaf.”

KAP. 10.

Den förste sonens döpelse: mor Katrina håller barnet, och fru Holmelin står fadder.

Flera år förgingo, och såsom arrendatorsfolket icke började lefva öfverflödigare än förut, så ökade sig Men flera bekymmer följde med det stora lifvet. De sex korna på Skansen hade alltid hållit sig så friska och snälla. Men ibland de fyratiotvå, nu, blefvo några tidtals illamående. Dock visste Greta att stryka tjära på libbsticka och gifva sina sjuka; äfven hela sillar tog hon, som kor mycket älska. Men en fick skott ute på marken och dog på stället: det var värst.

Likväl bar sig arrendet. Ty Greta hade fast beslutit att aldrig behålla något kräk, som mjölkade under två kannor i dygnet. Så fort det hände, bytte hon bort den kon åt någon i bygden, som behöfde få pengar emellan och gaf denne ett nyburet kreatur. Dertill tjenade henne nu den stora kassa, hon hopspart på Skansen.

Och Anders blef, för sin del, obeskrifligen färdig med rotsaker. Han plöjde, sådde, planterade och skördade potatis, kålrötter, rofvor, rättikor, och bar sig åt som en half trädgårdsmästare. Det gick så långt, att han ett år sådde morotsfrö. Ty kor hålla af morötter och mjölka deraf obegripligt.

Något ståtligare fans dock icke i huset än arrendatorskans stora mjölkskafferi. Der stod hylla öfver hylla, och bunke vid bunke, allt af hvitt, skuradt, skinande trä. Hit var det, som Anders steg in med sitt allrahögsta nöje, när Greta skummade, och han fick en sked grädde. ”Ack,” tänkte han, ”nog älskade jag min mor, Sara i Vaxmyran; men Greta håller jag dock ännu mycket mera utaf.”

KAP. 10.

Den förste sonens döpelse: mor Katrina håller barnet, och fru Holmelin står fadder.

Flera år förgingo, och såsom arrendatorsfolket icke började lefva öfverflödigare än förut, så ökade sigegendomen betydligt. Men detta läto de icke bekomma sig, utan fortforo på samma sätt, så att, när grannarne ville kalla Greta madam och somliga sade fru, syntes hon småförargad och svarade: ”Jag har hittills varit *mor* med äran, och hoppas fortfara så till döddar.”

”Då tycker jag vida mer om att heta Sköna Margret,” tänkte hon inom sig sjelf, ”fast sådant duger allenast på ett torg.” Herrskapet Holmelins helsade ej sällan på dem på landet, och frun älskade den förmögna arrendatorskan såsom sin egen dotter. Hon var den, som emellanåt för nöje ännu kallade henne Sköna Margret; ty hon tänkte: det skadar icke numera, utan kan vara till en ”uppmuntran,” såsom min man säger.

Vi skola omtala den största högtid, som tilldrog sig i huset. Det var, när Greta fick sin förste son och han skulle döpas. Då spände Anders sin skönaste häst för fjäderkärran och for omkring att bjuda till fadder. Både Anders’ och Gretas föräldrar i Eds socken hade dött, så att de icke kunde komma med. Men grimstahamnsfolket skulle blifva det förnämsta af slägten, och Holmelins från Stockholm stå högst som främmande.

Det var en vacker solskensdag, och gossen, som bars till dopet, hade ljusa lockar. Till höger om kyrkoherden stod mor Katrina, allvarsam och from i anblicken; hon höll sin systerson vid dopet. Kyrkoherden tog honom, och gossen teg under vattenösningen: det var ett godt tecken. Strax nedom mor Katrina stod fru Holmelin i svart sidenklädning; men derpå tre jungfrufaddrar, bonddöttrar från Jerfälla. Midt emot Katrina sågs herr Holmelin, städad och högtidlig i alla sina åtbörder. Men torparen Johan från Grimstahamn hade rummet gent emot fru Holmelin, och hans ögon glänste, så ofta han blickade fram emot barnet till.Gossen kristnades till namnet *Johan.* Sedan kyrkoherden förrättat den heliga döpelsen och uttalat den sista bönen, gick gumor Katrina till Anders med hans son och lade på hans arm. Derpå trädde hon till sin syster, som låg ofvan på sängen med de skinande hvita lakanen. Hon helsade och hviskade henne helt sakta lycka till med dessa tysta ord: ”Nu, syster min, kan du icke rikare blifva än du är, ty också du har fått en Johan.”